

Μεταβολές στις διεθνείς γεωπολιτικές ισορροπίες

Τα τελευταία είκοσι σχεδόν χρόνια μπορούμε να παρατηρήσουμε μεταβολές τόσο στο εσωτερικό των μεγάλων δυνάμεων όσο και στις σχέσεις μεταξύ τους. Κατά πρώτο λόγο η ενίσχυση, οικονομική, κοινωνική και πολιτική, της Κίνας που οφείλεται στις ξένες (δυτικές) επενδύσεις λόγω της προσφοράς φθηνού εργατικού δυναμικού, μετά την ασιατική κρίση του 1997, δημιούργησε νέα γεωπολιτικά δεδομένα. Η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο με 18 τρις δολάρια ΑΕΠ δεν θα μπορούσε να μη διεκδικήσει σημαντικό μερίδιο πολιτικής ισχύος στην παγκόσμια κατανομή δύναμης. Η μεσαία τάξη που ενδυναμώθηκε αυτά τα χρόνια στην Κίνα είναι **αρκετά φιλόδοξη και πολλές φορές αμετροεπής** ώστε να δέχεται ρητές εντολές από τις ΗΠΑ, της οποίας μεγάλο μέρος του δημόσιου χρέους κατέχει.

Το ίδιο συνέβη και με την σημερινή Ρωσία η οποία ασφαλώς δεν έχει καμία σχέση με τη Ρωσία της δεκαετίας του 1990. Ο Πούτιν κατάφερε να συνάψει στην αρχή της θητείας του καλές σχέσεις με τους δυτικούς πουλώντας φθινό ενεργειακό μείγμα αλλά σε συνθήκες σχεδόν μονοπωλιακής εξάρτησης και αφού ένιωσε δυνατός θέλησε να δοκιμάσει τις γεωπολιτικές ευαισθησίες και τις οικονομικές αντοχές των ευρωπαϊκών δυνάμεων. Διαπίστωσε ότι η πανδημική κρίση εξασθένησε τη Δύση οικονομικά και πολιτικά θέτοντας πρωταρχικά βάσεις για δυσαναλογίες παραγωγής και κατανάλωσης με συνέπεια την αύξηση των τιμών και αποφάσισε να εφαρμόσει σταδιακά **τις επεκτατικές του φιλοδοξίες**. Τουλάχιστον η Ευρώπη ενεργειακά ήταν απολύτως εξαρτημένη από τους ρωσικούς αγωγούς. Ταυτόχρονα η κοινωνική και πολιτική διαίρεση των ΗΠΑ με συνέπειες εξασθένησης της διεθνούς της παρουσίας έπαιξε και αυτή ένα σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των σχεδίων του.

Επί πλέον οι τυχοδιωκτικές μεταβολές της διεθνούς πολιτικής των ΗΠΑ με την αποχώρηση τους από τις ανατολικές εμπόλεμες περιοχές δημιούργησαν κενά τα οποία έσπευσαν να καλύψουν πρόσκαιρα ή όχι η Ρωσία στη Μ. Ανατολή και η Κίνα στον Ειρηνικό και στην Αφρική. Σχηματίστηκαν σιγά σιγά νέα δεδομένα που αφορούσαν στον αργό σχηματισμό εναλλακτικής συμμαχίας των αντίπαλων δυνάμεων των ΗΠΑ (BRICS) και στην ασθενή αλλά σταθερή απόσυρση κεφαλαίων από τις αγορές της ανατολικής Ασίας, κάτι που αρκετοί αναλυτές περιέγραψαν ως εξασθένηση ή και αναδιπλωση της παγκοσμιοποίησης. Η αδρανοποίηση του NATO και η απαξίωση της υφιστάμενης κατάστασης του τουλάχιστον από τους ρεπουμπλικάνους, τους Γάλλους και μεγάλης μερίδας των ευρωπαϊκών λαών συνέβαλε στις μεταβολές των διεθνών ισορροπιών και ενίσχυσε νέες γεωπολιτικές

απαιτήσεις.

Η εισβολή και οι συνέπειες

Η Ουκρανία, η Γεωργία, η Μολδαβία και οι χώρες των δυτικών Βαλκανίων εμφανίζουν έντονο ευρωπαϊκό προσανατολισμό τα τελευταία χρόνια. Η Ουκρανία μάλιστα παρά το ότι ένα μέρος στα ανατολικά της κατοικείται από Ρώσους Ορθόδοξους επεδίωκε να ενταχθεί στη συμμαχία του ΝΑΤΟ. Ο Πούτιν βρήκε την ευκαιρία που έψαχνε. Εισέβαλε στρατιωτικά με σκοπό την ανατροπή του ουκρανικού καθεστώτος και την εγκατάσταση φιλορωσικής πολιτικής ηγεσίας. Δεν τα κατάφερε όπως αρχικά σχεδίαζε και μετά από ένα και πλέον χρόνο συγκρούσεων η Ουκρανία μετράει τρομακτικές απώλειες. Απώλειες καταγράφει και η Ρωσία αλλά σε μικρότερο βαθμό. Το 25% του ουκρανικού εδάφους έχει περάσει στον έλεγχο των Ρώσων (Ντομπάς και Κριμαία) ενώ το ΑΕΠ συρρικνώθηκε στο διάστημα αυτό κατά 35%. Οι στρατιωτικές απώλειες ανέρχονται μεταξύ 100 και 150 χιλιάδων μάχιμων και δεκάδων χιλιάδων αμάχων, οι ακριβείς αριθμοί όμως δεν έχουν ανακοινωθεί επίσημα. Οκτώ εκατομμύρια ουκρανοί πρόσφυγες εγκατέλειψαν τη χώρα τους και έξι εκατομμύρια μετακινήθηκαν εσωτερικά.

Από την πλευρά της Ρωσίας ο πόλεμος αυτός έχει μετατραπεί σε ανοικτή πληγή. Οι απώλειες δεν είναι τόσο οικονομικές γιατί το ΑΕΠ μειώθηκε στο χρόνο που πέρασε μόνο κατά 2,2% ενώ το τρέχον έτος προβλέπει το ΔΝΤ **ότι θα αυξηθεί κατά 0,3% και το '24 κατά 2,1%, όσο πολιτικές.** Οι κυρώσεις που επέβαλε η Δύση στη Ρωσία αν και δεν είχαν τα αποτελέσματα που αναμένονταν ωστόσο την ώθησαν αναγκαστικά στην αυλή της Κίνας. Οι σχέσεις των δύο χωρών έχουν τροποποιηθεί και φαίνεται πως ο εξαρτώμενος στην εξίσωση είναι ο Πούτιν. Αλλά και η Κίνα δεν επιθυμεί να τραβήξει το σχοινί της οξύτητας με την Δύση στα άκρα. Προτείνει ένα ειρηνικό διακανονισμό με παραχωρήσεις εκατέρωθεν για να τελειώσει ο πόλεμος και να επανέλθει η διεθνής οικονομία στην κανονική της ισορροπία κάτι που ευνοεί ασφαλώς το διεθνές εμπόριο της Κίνας, τις εφοδιαστικές αλυσίδες και τις ξένες επενδύσεις. Σε ένα μη πολωμένο κόσμο ευνοούνται οι οικονομικές συνεργασίες και οι εμπορικές συναλλαγές. Ο πρώτος εμπορικός εταίρος της Ε. Ένωσης είναι η Κίνα και αυτή τη θέση δεν θέλει να τη χάσει.

Ευρωπαϊκές κυρώσεις

Όμως οι πολιτικές απώλειες για τον Πούτιν δεν σταματούν εδώ. Η Ευρώπη αναπάντεχα

έδειξε ενιαία θέληση καταδίκης της πολεμικής συμπεριφοράς της Ρωσίας και ενίσχυσε τις δυνάμεις ενοποίησης της. Το ίδιο φαίνεται πως ενισχύεται και το ΝΑΤΟ με την επέκταση του και την αφύπνιση από την αδράνεια. Η Ευρώπη αποφάσισε να δαπανήσει 200 δις ευρώ για στρατιωτικούς εξοπλισμούς και να ολοκληρώσει σχέδιο μετάβασης σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μακριά από τους ρωσικούς υδρογονάνθρακες. Παρά τα αποκλίνοντα ευρωπαϊκά συμφέροντα η Ένωση επέβαλε κυρώσεις οι οποίες επέφεραν αισθητές απώλειες για τον Πούτιν. Πέρα από τα 300 δις δολάρια που κατασχέθηκαν στις δυτικές τράπεζες των ρώσων ολιγαρχών σημειώθηκε **και διαρροή Ρώσων επιστημόνων στο εξωτερικό με ταυτόχρονη πτώση της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα.**

Το πλαφόν των 60 δολαρίων ανά βαρέλι στο πετρέλαιο δημιούργησε ένα έλλειμμα στον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό και αύξηση τιμών στα καταναλωτικά αγαθά γεγονός που μείωσαν το βιοτικό επίπεδο των Ρώσων στα αστικά κέντρα. Οι κυρώσεις στο τομέα των ημιαγωγών είχαν επιπτώσεις στη στρατιωτική βιομηχανία η οποία παρά την αύξηση των δραστηριοτήτων της αναζητά προμηθευτές στο Ιράν και στη Κίνα.

Ευρωπαϊκή ενότητα και αποκλίσεις

Αν και τα ευρωπαϊκά κράτη δημιούργησαν ένα ταμείο Ειρήνης 3,6 δις ευρώ προς την Ουκρανία οι διαφορές απόψεων ανάμεσα στα μέλη της Ένωσης φαίνεται πως είναι αρκετά σημαντικές. Τα νέα ανατολικά κράτη με προεξέχουσα την Πολωνία δεν δείχνουν **ικανοποιητική εμπιστοσύνη προς τη Γαλλία και Γερμανία**

. Θεωρούν ότι υπογείως οι δύο αυτές χώρες δεν εφαρμόζουν εξ' ολοκλήρου τις κυρώσεις εναντίον του Πούτιν. Για το λόγο αυτό στρέφονται προς τις ΗΠΑ και το Η.Β. Για παράδειγμα χώρες εκτός κυρώσεων εισάγουν ρωσικό πετρέλαιο, το διυλίζουν και το εξαγωγούν στην Ευρώπη και κυρίως στη Γερμανία. Και τούτο γιατί

οι βιομηχανίες έντασης ενέργειας

στη χώρα αυτή έχουν μειώσει τη παραγωγή τους κατά 15% ενώ

οι χημικές βιομηχανίες κατά 20%.

Ο πληθωρισμός που οφείλεται στην αύξηση των τιμών των ορυκτών καυσίμων και στη μείωση της παραγωγής των αγροτικών προϊόντων της Ουκρανίας οδηγεί τις δυτικές οικονομίες να αυξήσουν το κόστος του χρήματος και να μειώσουν τους ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτό κάνει φτωχότερους τους ευρωπαίους πολίτες που δεν είναι τώρα τόσο ένθερμοι υποστηρικτές των αρχών και των ιδεών για τις οποίες πολεμά η Ουκρανία. Αν η αντιμετώπιση του πληθωρισμού οδηγήσει στην αύξηση της ανεργίας τότε είναι βέβαιο πως θα ενισχυθούν ταυτόχρονα και οι ακροδεξιές πολιτικές δυνάμεις. Η μείωση του εφοδιασμού της Ευρώπης με φυσικό αέριο έφθασε στο 75% ενώ οι αγωγοί

Yaral

και

Nord

stream

1 έκλεισαν οριστικά για χώρες που αρνούνται να πληρώσουν σε ρούβλια. Η Λιθουανία και Εσθονία δεν εφοδιάζονται πλέον καθόλου με ρωσικό φυσικό αέριο. Είναι φανερό πως οι

διαφορές των ευρωπαϊκών συμφερόντων είναι δυνατό να κλονίσουν την ενότητα που επέδειξε αρχικά η Ένωση.

Επί πλέον η απειλή Πούτιν οδηγεί **σε πολιτικές εσπευσμένης διεύρυνσης**. Χώρες όπως η Αλβανία, η Βοσνία – Ερζεγοβίνη, η Β. Μακεδονία, η Γεωργία, η Μολδαβία και η Ουκρανία επιταχύνουν τις διαδικασίες των ενταξιακών διαπραγματεύσεων έστω και αν δεν πληρούν ούτε τους όρους ούτε τις συνθήκες της Κοπεγχάγης. Οργανισμοί όπως το

Freedom

House

και

Transparency

International

με μελέτες τους διαπιστώνουν ότι υπάρχουν τρομακτικές υστερήσεις των κρατών αυτών ως προς

το κράτος δικαίου

,
τους σταθερούς θεσμούς και τις οικονομίες της ανοικτής αγοράς.

Το κόστος των μεταρρυθμίσεων θα επιβαρύνει τους ευρωπαίους πολίτες για άλλη μία φορά και αυτό δεν είναι καθόλου αρεστό από τα κράτη του βορρά και του νότου.

Η ηγεσία της Ευρώπης εμφανίζει εντυπωσιακά ενιαία στάση για την Ουκρανία. Υπάρχουν όμως άλλα θέματα όπως ανάφερα λίγο πριν για τα οποία οι πολιτικές διαφέρουν. Αυτό είναι λογικό αλλά εκείνο που έχει σημασία να υπογραμμιστεί είναι ότι επιτεύχθηκαν αποτελέσματα τα οποία χωρίς τον πόλεμο δεν θα ήταν εφικτά. Ενισχύθηκε ο ρόλος της Ε. Επιτροπής, ενισχύθηκε επίσης η διατλαντική ενότητα και η Μ. Βρετανία βρέθηκε πιο κοντά στην Ένωση σε σημείο που να επανεξετάζεται η πολιτική ορθότητα του Μπρέξιτ.

Επιπρόσθετα αποφασίσθηκε να δοθεί προτεραιότητα στην ευρωπαϊκή οικονομική αυτονομία και στη δημιουργία μεγαλύτερου δικτύου αλυσίδων ανεφοδιασμού. **Η Ευρώπη θα εφαρμόσει στο εξής πιο ενεργές πολιτικές μετάβασης από τα ορυκτά καύσιμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο πλαίσιο πολιτικής για την ενεργειακή αυτονομία**

. Μερικές όμως χώρες θα είναι πιο ευνοημένες από άλλες και έτσι ενδεχομένως να δημιουργηθούν και πάλι αποκλίσεις. Τέλος πολιτικές για την ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια άρχισαν να υλοποιούνται με χρηματοδοτήσεις που υπερβαίνουν τα 200 δις ευρώ.

Όλα αυτά, θετικά και αρνητικά, είναι τα επακόλουθα της εισβολής της Ρωσίας υπό τον Πούτιν στην Ουκρανία. Φαίνεται πως τίποτα δεν θα επανέλθει στην αρχική κατάσταση

έστω και αν ο πόλεμος τελειώσει. Ο κόσμος περιχαράκωνεται σε μπλοκ δύναμης που το ένα στρέφεται εναντίον του άλλου. Οι οριοθετήσεις συμφερόντων γίνονται πιο εμφανείς και οι σφαίρες επιρροής των μπλοκ θα επιχειρείται να διευρύνονται, στρατιωτικά και οικονομικά, συνεχώς.

Αν αυτές οι διαδικασίες τεμαχισμών οδηγήσουν στα πρόθυρα ενός μεγάλου παγκοσμίου πολέμου και μάλιστα με εκδοχές πυρηνικών συγκρούσεων τότε είναι βέβαιο ότι ο μεγαλοϊδεατισμός του Πούτιν αλλά και οι αλαζονικές κυριαρχικές εμμονές της Δύσης θα έχουν επιφέρει αμετάκλητη καταστροφή.

Κουρματζής Θάνος

Οικονομολόγος / Στατιστικός / Συγγραφέας

Πηγές:

- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες: Πύλη επιχειρησιακών δεδομένων: Η κατάσταση προσφύγων στην Ουκρανία.

- Cecile Feullatre – Joris Fioriti «Russia's invasion of Ukraine by the numbers. The Japan times
- 14/02 2023

- ΔΝΤ: Ουκρανία Σύνολο δεδομένων

- Vladimir Milon : Οι κυρώσεις στην Ρωσία λειτουργούν. Foreign Affairs – 18-01-2023

- Max Saddon & Anastasia Strognei «Το έλλειμμα του προϋπολογισμού της Ρωσίας εκτινάσσεται καθώς τα ενεργειακά έσοδα μειώνονται σχεδόν στο μισό»

Financial

times

– 6/02/2023

- Μπρούνο Γουότερφιλντ : Ο Μπεν Γουάλας φοβάται ότι το σχέδιο άμυνας : πρώτα η Ευρωπαϊκή Ένωση υπονομεύει το NATO. The times, 16/02/2023.